

Hemlöshetsrapporten 2026 i korthet

Tema: *Utvärdering av regeringens strategi mot hemlöshet 2022–2026 samt förslag till nästa hemlöshetsstrategi*

Hemlöshet är ett resultat av hur samhällets system är utformade och hur ansvar fördelas mellan stat, kommuner och andra aktörer. Regeringens strategi mot hemlöshet 2022–2026 har syftat till att tydliggöra riktningen för insatserna för att motverka hemlöshet. Strategin har bidragit till ökad kunskap, förbättrad samverkan och ett tydligare genomslag för Bostad Först-modellen. Samtidigt konstaterar Sveriges Stadsmissioner att hemlösheten kvarstår på höga nivåer och att strategin inte har lett till någon avgörande förbättring av människors faktiska livsvillkor.

Utifrån Stadsmissionens samlade erfarenheter och möten med människor i hemlöshet är bilden tydlig: arbetet mot hemlöshet kan inte begränsas till sociala stödinsatser eller till enskilda delar av problematiken. När bostadsmarknadens strukturer och tillträdeskrav lämnas oförändrade uppstår ett glapp där människor faller mellan systemen. Denna kortversion av hemlöshetsrapporten fokuserar på Stadsmissionens utvärdering av den nuvarande strategin samt de övergripande vägval som krävs för att på allvar avskaffa hemlösheten.

Stadsmissionens utvärdering av den nationella hemlöshetsstrategin 2022–2026

Regeringens strategi mot hemlöshet antogs 2022 med målet att förebygga hemlöshet, säkerställa att ingen ska behöva leva på gatan, införa Bostad Först nationellt samt stärka det sociala perspektivet i samhällsplaneringen. Till målen knöts uppdrag till Socialstyrelsen och länsstyrelserna, bland annat inom vräkningsförebyggande arbete, kunskapsutveckling och metodstöd.

Strategins genomförande har i praktiken främst handlat om att stärka kunskaps- och metodutveckling, skapa arenor för erfarenhetsutbyte och sprida exempel på goda arbetssätt. Detta har bidragit till ökad kunskap om exempelvis vräkningsförebyggande arbete och till att fler kommuner idag arbetar med Bostad Först. Trots detta är Stadsmissionens samlade bedömning att strategin brister i flera avgörande avseenden.

Människor i strukturell hemlöshet – en bortglömd grupp

En central svaghet är att strategin i huvudsak utgår från hemlöshet som ett socialt problem och en fråga för socialtjänsten, trots att hemlösheten i allt högre grad är strukturell. Allt fler människor saknar bostad till följd av höga hyror, omotiverade hyreskrav och ekonomisk utsatthet, trots att de saknar social problematik. Dessa människor omfattas sällan av strategins åtgärder och faller ofta utanför socialtjänstens ansvar. När strukturell hemlöshet varken synliggörs eller mäts blir det omöjligt att följa utvecklingen och utforma insatser som möter de faktiska behoven.

Bostadsförsörjning utelämnas

Strategin saknar även en tydlig koppling till socialt hållbar bostadsförsörjning och missar därmed det faktum att hemlösheten idag i hög grad är ett strukturellt problem som hänger samman med fattigdom, ojämlikhet och en dysfunktionell bostadsmarknad. Utan tillgång till prisrimliga bostäder blir arbetet mot hemlöshet i stor utsträckning inriktat på tillfälliga lösningar snarare än långsiktiga. I och med att strategin hanteras inom socialpolitikens ram försvåras samverkan med bostadsförsörjningen, som i stället hanteras i andra stuprör. Ska utestängning från bostadsmarknaden motverkas i praktiken behöver en nationell strategi mot hemlöshet kompletteras med en nationell handlingsplan som innehåller förslag och verktyg som påverkar både hur det offentliga planerar för och fördelar bostäder, samt hushållens möjligheter att betala för en bostad.

Vräkningsstatistiken tydlig – det förebyggande arbetet fallerar

Det förebyggande arbetet utgör ytterligare en brist. Trots att förebyggande insatser är ett uttalat mål fortsätter antalet vräkningar att öka, och allt fler barn drabbas. Arbetet präglas i många kommuner av sena och kortsiktiga insatser där socialtjänsten aktiveras först när hyresskulder redan uppstått. Strategin saknar bindande krav, tydlig uppföljning och ekonomiska incitament för ett systematiskt och likvärdigt förebyggande arbete i hela landet.

Bostad Först en framgång – men programtroheten brister

Satsningen på Bostad Först är strategins tydligaste framgång. Samtidigt finns betydande variationer i kvalitet och programtrohet. I flera kommuner används begreppet Bostad Först för insatser som avviker från den evidensbaserade modellen, vilket riskerar att urholka metodens effektivitet och försvåra jämförelser och uppföljning. Sammantaget visar utvärderingen att strategin har bidragit till viktiga kunskapslyft, men att den saknar styrning, finansiering och strukturell ansats som krävs för att minska hemlösheten på ett varaktigt sätt.

Stadsmissionens väg framåt – så kan hemlösheten avskaffas

Utifrån utvärderingen av den nuvarande strategin menar Sveriges Stadsmissioner att hemlösheten endast kan avskaffas genom ett tydligt skifte i ansvar, perspektiv och prioriteringar. Hemlöshet kan inte lösas enbart genom sociala stödinsatser utan kräver att socialpolitiken och bostadspolitikerna kopplas samman.

Staten behöver bli mer aktiv

Tillgång till en trygg och varaktig bostad är en grundläggande förutsättning för hälsa, delaktighet och etablering i samhället. En framtida hemlöshetsstrategi behöver därför kompletteras med en nationell handlingsplan för socialt hållbar bostadsförsörjning. Staten behöver ta ett tydligare ansvar för både finansiering och styrning, och säkerställa att bostadsmarknaden fungerar inkluderande även för hushåll med låga inkomster.

Stadsmissionen betonar vikten av att hemlöshet erkänns som ett strukturellt samhällsproblem. Det innebär att utestängning från bostadsmarknaden inte kan betraktas som individens ansvar eller som en fråga enbart för socialtjänsten. Bostadsmarknadens funktionssätt, hushållens ekonomiska förutsättningar och tillgången till prisrimliga bostäder måste vara centrala delar i arbetet mot hemlöshet.

Utöka det vräkningsförebyggande arbetet

Det förebyggande arbetet behöver stärkas och systematiseras. Tidiga insatser, tydligare ansvarsfördelning och uppföljning är avgörande för att förhindra att människor förlorar sina hem. Särskilt angeläget är att barns situation ges högsta prioritet, då vräkningar får långvariga konsekvenser för barns trygghet, hälsa och framtida livsvillkor.

Stödet till Bostad Först fungerar, men behöver följas upp

Bostad Först och andra bostadsledda strategier behöver fortsatt utvecklas och genomföras programtroget i hela landet. Evidensbaserade metoder ska inte vara frivilliga eller beroende av lokala prioriteringar, utan utgöra en självklar grund i det nationella arbetet. Samtidigt krävs bättre uppföljning och stöd för att säkerställa likvärdig kvalitet.

Förbättrad och utökad samverkan är avgörande

Slutligen understryker Stadsmissionen vikten av samverkan. Socialtjänst, bostadssektor, hälso- och sjukvård, kriminalvård och civilsamhälle behöver arbeta gemensamt för att tidigt identifiera risker och erbjuda samordnade insatser. Utan helhetssyn, långsiktighet och tydligt statligt ansvar riskerar hemlösheten att bestå och drabba nya grupper.

Hemlöshet är inte oundviklig. Med andra prioriteringar, bättre samordning och ett tydligt fokus på bostaden som grund kan hemlösheten i Sverige avskaffas.

Stadsmissionens förslag för att avskaffa hemlösheten

1. Motverka utestängning från bostadsmarknaden - förslag för bättre bostadsförsörjning

STATEN BÖR:

- Ta fram en nationell handlingsplan för socialt hållbar bostadsförsörjning
- Tillsätta en bostadskommission med uppdrag att ta ett helhetsgrepp om den svenska bostadsmarknaden, som har mandat att föreslå förändringar i beskattning och finansiering
- Utöka, höja och indexreglera bostadsbidraget
- Ta tillvara de möjligheter till finansiering som kan komma via EU:s plan för prisrimliga bostäder

KOMMUNERNA BÖR:

- Använda markinnehavet för att stimulera ett socialt hållbart bostadsbyggande
- Använda förturer och reservationer för att förmedla bostäder till hushåll som inte tar sig in på bostadsmarknaden på egen hand
- Säkerställa att hyresgarantier för barnfamiljer finns tillgängligt i alla kommuner

STATEN OCH DEN PRIVATA SEKTORN BÖR:

- Införa reglering av hyreskrav
- Reservera prisrimliga lägenheter åt hushåll med svag ekonomi
- Främja socialt hållbara bostadsinitiativ genom nya finansieringsmodeller
- Stärka skyddet på för de som bor på andrahandsmarknaden

2. Evidensbaserat förebyggande och strukturerat - förslag för att avskaffa hemlösheten

STATEN BÖR:

- Inrätta ett nationellt kompetenscenter för Bostad Först och bostadsledda strategier
- Behålla stödet för implementering av Bostad Först, men villkora det till att kommunen har tagit fram en lokal handlingsplan för att bekämpa hemlöshet
- Uppdra åt Socialstyrelsen att följa upp hur pengarna till Bostad Först har använts
- Anta ett mål om att inga barn ska vräkas
- Tydliggöra att kommunerna ska vara rustade för att kunna arbeta aktivt och uppsökande med vräkningsförebyggande på plats
- Förtydliga i en riktlinje vad socialtjänstens ansvar att agera vid underrättelse om vräkning innefattar
- Genom Socialstyrelsen kontinuerligt följa upp hur snabbt socialtjänsten fattar beslut om de ska inleda en utredning efter underrättelse om vräkning och särskilt följa upp socialtjänstens agerande för att förhindra avhysning av barn

- Införa sanktioner mot fastighetsägare som inte underrättar socialtjänsten inför en vräkning
- Förtydliga att budget- och skuldrådgivning ska dimensioneras efter behoven
- Införa rutiner för uppföljning efter en vräkning
- Stärka uppföljningen av effekterna av insatser för att bekämpa hemlöshet

STATEN OCH KOMMUNERNA BÖR:

- Förtydliga socialtjänstens ansvar avseende enskildas boendesituation i enlighet med den nya socialtjänstlagen
- Ta fram nationella riktlinjer för formerna för sociala kontrakt i syfte att insatser i större utsträckning leder till stadigvarande lösningar
- Införa lokala handlingsplaner för att bekämpa hemlöshet
- Säkerställa att en samordnad individuell plan eller motsvarande arbetsmetoder används vid utslussning och utskrivning från kriminalvård och slutenvård i de fall det finns risk för hemlöshet
- Arbeta för ökad samverkan med civilsamhället kring förebyggande insatser och lösningar för stadigvarande bostad
- Skärpa kommunens ansvar att erbjuda stöd och hjälp till våldsutsatta för att ordna ett stadigvarande boende
- Stärka den nationella samordningen av arbetet med våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad
- Se över verktyg för att snabbt och långsiktigt möjliggöra förstahandshyreskontrakt för våldsutsatta
- Genomföra utbildningsinsatser som medför ökad kunskap om våldets konsekvenser inom socialtjänst, bostadsbolag och samhällsplanering

KOMMUNERNA BÖR:

- Äläggas att göra jämförbara hemlöshetskartläggningar regelbundet